Шығыс Қазақстан облысы цифрландыру және архивтер басқармасының «Ақпараттық технологиялар орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесіндегі қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жүргізілген ішкі талдау бойынша талдамалық анықтама

Өскемен қаласы **2026 жылдың 21 сәуір**

Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңының 8-бабының 1 және 5-тармақтарына, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының 2016 жылғы 19 қазандағы № 12 «Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығына, Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің 2021 жылғы 29 наурыздағы хатына, сондай-ақ «Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу жөніндегі жұмыс тобын құру туралы» басқарма басшысының 2026 жылғы 04 сәуірдегі № 125/1-л/с бұйрығына сәйкес, Шығыс Қазақстан облысы цифрландыру және архивтер басқармасының «Ақпараттық технологиялар орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесінде (бұдан әрі – Орталық) тиісті талдау кезеңі бойынша (сәуір 2025 ж – сәуір 2026 ж) сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізілді.

Ішкі талдау жүргізу барысында Орталық қызметкерлерінің мемлекеттік және құқық қорғау органдарының, сондай-ақ «МЕРГЕН» аппараттық-бағдарламалық кешенінің және орталықтандырылған бейнебақылау жүйелерінің архивтік бейнежазбаларына қолжетімділікті ұсынуға байланысты өзге де тұлғалардың өтініштерін қарау жөніндегі жұмысты ұйымдастыру мәселелері зерделенді.

Ішкі талдау барысында келесі сыбайлас жемқорлық тәуекелі анықталды.

1. Ақпараттық жүйелерді әзірлеу және пайдалану, сондай-ақ ұйымдастырушылық-басқарушылық қызметтің өзге де мәселелері бағыты бойынша.

Тәуекел индикаторы: қызметтік ақпаратқа және архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсыну тәртібінің болмауы немесе жеткілікті деңгейде регламенттелмеуі, белгіленген рәсімнен тыс қолжетімділікті ұсыну туралы шешім қабылдау мүмкіндігі, сондай-ақ ақпаратқа заңсыз қол жеткізу, оны пайдалану немесе беру тәуекелі.

Ішкі талдау жүргізу барысында «МЕРГЕН» аппараттық-бағдарламалық кешенінің және орталықтандырылған бейнебақылау жүйелерінің архивтік бейнежазбаларына қолжетімділікті ұсынуға байланысты өтініштерді қарау тәртібі бірыңғай ішкі ұйымдастырушылық құжатпен толық реттелмегені анықталды.

Іс жүзінде мемлекеттік және құқық қорғау органдары қызметкерлерінің, оның ішінде патрульдік полиция және жол полициясы инспекторларының өтініштері тікелей Орталық қызметкерлеріне келіп түсуі мүмкін болған.

Бұл ретте мұндай өтініштерді тіркеудің, лауазымды тұлғаның өкілеттіктерін тексерудің, архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсынудың құқықтық және нақты негіздерін айқындаудың, сондай-ақ бейнежазбаларды қарау, көшіру және беру фактілерін құжаттаудың бірыңғай тәртібі белгіленбеген.

Аталған жағдай қызметкерлердің ұқсас өтініштерді қарау кезінде әртүрлі тәсіл қолдануына, ақпаратқа қолжетімділікті ұсыну негіздерін тиісті құжаттамалық тіркеусіз беруге, сондай-ақ қолжетімділікті ұсыну туралы шешімді нақты қызметкердің қалауы бойынша қабылдау мүмкіндігіне алғышарттар қалыптастырған.

Архивтік бейнежазбаларда дербес деректер, қолжетімділігі шектеулі мәліметтер, көлік құралдарының мемлекеттік тіркеу нөмірлері, азаматтар мен көлік құралдарының қозғалысы туралы мәліметтер, сондай-ақ қолжетімділік Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптарын сақтай отырып жүзеге асырылуға тиіс өзге де ақпарат қамтылуы мүмкін.

Осылайша, бірыңғай регламенттелген тәртіптің болмауы мынадай алғышарттарды қалыптастырған:

1) архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті өтініш берушінің өкілеттіктерін тиісті тексерусіз ұсыну;
2) ақпаратқа қолжетімділікті негізсіз ұсыну немесе ұсынудан бас тарту;
3) ұқсас өтініштерді қарау кезінде қызметкерлердің әртүрлі тәсілдерді қолдануы;
4) бейнежазбаларды қарау, көшіру және беру фактілерін тиісінше тіркеудің болмауы;
5) қызметтік ақпаратты заңсыз пайдалану мүмкіндігі;
6) мүдделер қақтығысының туындауы және қызметтік өкілеттіктерді жекелеген тұлғалардың мүддесіне пайдалану.

Сонымен бірге ішкі талдау барысында Орталық қызметкерлерінің архивтік бейнежазбаларды жеке мүддесінде заңсыз ұсынуы немесе олардың материалдық не өзге де пайда алуы фактілері анықталған жоқ.

2. Сыбайлас жемқорлық тәуекелін талдамалық бағалау

Анықталған тәуекел қызметкерлердің функцияларын, міндеттерін, құқықтары мен жауапкершілігін тиісінше айқындамауға, сондай-ақ нақты белгіленген рәсім болмаған жағдайда шешім қабылдау мүмкіндігіне байланысты сыбайлас жемқорлық факторларына жатады.

Архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсыну туралы өтініштерді қараудың бірыңғай ішкі тәртібінің болмауы қызметкерлердің ұқсас өтініштерге әртүрлі тәсіл қолдануына және бірыңғай әрі алдын ала белгіленген өлшемшарттарсыз шешімдер қабылдауына мүмкіндік туғызған.

Аталған тәуекел іске асқан жағдайда:

- дербес деректерге және қолжетімділігі шектеулі өзге де ақпаратқа заңсыз қолжетімділікті ұсынуға;
- қызметтік ақпаратты жекелеген жеке немесе заңды тұлғалардың мүддесіне пайдалануға;
- архивтік бейнежазбаларды негізсіз ұсынуға немесе ұсынудан бас тартуға;
- қызметкерлердің әрекеттеріне тиісті бақылаудың болмауына;
- ұқсас өтініштерді қарау кезінде даулы жағдайлардың туындауына;

Қазақстан Республикасының заңнама талаптары бұзылған жағдайда қызметкерлер мен мекеменің жауапкершілікке тартылуына алып келуі мүмкін.

Осыған байланысты анықталған тәуекел архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсынуға байланысты өтініштерді қараудың нақты тәртібін белгілеу, қызметкерлердің өкілеттіктерін айқындау және тиісті операцияларды құжаттау арқылы алдын алу сипатындағы ұйымдастырушылық шараларды қабылдауды талап етеді.

3. Ұсынымдар

Анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелін жою мақсатында:

1) «МЕРГЕН» аппараттық-бағдарламалық кешенінің және орталықтандырылған бейнебақылау жүйелерінің архивтік бейнежазбаларына қолжетімділікті ұсынуға байланысты өтініштерді қараудың бірыңғай тәртібін белгілейтін ішкі ұйымдастырушылық құжат әзірлеу және бекіту.

2) Тиісті өтініштерді қарауға және архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсынуға уәкілетті лауазымды тұлғалардың тізбесін айқындау, олардың өкілеттіктері мен жауапкершілігін нақты ажырату.
3) Сұрау салуды жолдаған лауазымды тұлғаның өкілеттіктерін, сондай-ақ архивтік бейнежазбаларға қолжетімділікті ұсынудың құқықтық және нақты негіздерінің болуын міндетті түрде тексеруді көздеу.
4) Келіп түскен өтініштерді тіркеуді және архивтік бейнежазбаларды қарау, көшіру және беру фактілерін құжаттауды қамтамасыз ету.
5) Архивтік бейнежазбаларды немесе оларға қолжетімділікті ауызша өтініштер негізінде не тиісті өкілеттіктерін растамаған тұлғалардың өтініштері бойынша ұсынуға жол бермеу.
6) Орталық қызметкерлерімен дербес деректерді қорғау, ақпараттық қауіпсіздік саласындағы заңнама талаптарын сақтау және қызметтік ақпаратты заңсыз пайдалануға жол бермеу мәселелері бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу.
7) Анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою жөніндегі іс-шаралар жоспарына тиісті іс-шараны енгізуді, оның орындалуына жауапты лауазымды тұлғалар мен орындау мерзімдерін айқындауды қамтамасыз ету.

Жұмыс тобының басшысы,
мекеме басшысының орынбасары – **Шаянбаева Ж. К.**

Жұмыс тобының мүшелері:

«Әкімшілік-кадр жұмысы» бөлімінің басшысы **Куанышева А. С.**

Бас бухгалтер **Бегалина Ж. А.**

Қауіпсіздік қызметінің инспекторы **Хамзин А. Т.**

Кадр жөніндегі инспектор **Қалиқанова Б.А.**